

Styrdokument
Dokumenttyp: Riktlinjer
Beslutat av: Socialnämnden
Fastställsedatum: 2019-12-17
Ansvarig: Enhetschef för Enheten för bistånd i Funktionshinder
Revideras: Årligen
Följas upp: Av enhetschef för Enheten för bistånd Funktionshinder

Riktlinjer för handläggning enligt LSS
(Lag 1993:387 om stöd och service till vissa funktionshindrade)
och
enligt SoL
(Socialtjänstlag 2001:453)
inom Funktionshinderverksamheten

Riktlinjerna är en vägledning – i varje ärende ska det ske en individuell behovsprövning. Alla beslut skall prövas mot gällande lagar, förordningar, rättspraxis, förarbeten till lagstiftning eller bindande föreskrifter från Socialstyrelsen.

Innehållsförteckning

1	Inledning	6
2	Syfte	6
3	Lagstiftningen LSS – (Lagen om stöd och service till vissa, (1993:387))	6
3.1	Goda levnadsvillkor	7
3.2	Personkretsbedömning	8
3.3	Vilka insatser finns?	10
3.4	Rätt till insatser enligt LSS	11
3.5	Tillfällig vistelse i kommunen	11
3.6	Förhandsbesked	12
3.7	Vem kan ansöka om insatser?	12
3.7.1	Gemensamt hushåll	13
3.7.2	Föräldrar med funktionsnedsättning	13
3.7.3	Enskilda över 65 år	14
3.7.4	Enskilda med beroendeproblematik	14
4	Handläggning	14
4.1	Grundläggande förhållningssätt för myndighetsbeslut	14
4.2	Barnperspektivet	15
4.3	Utredning och bedömning	16
4.4	Beslut	17
4.5	Överklagande	17
4.6	Individuell plan	17
5	Riktlinjer	18
5.1	Biträde av personlig assistans	18
5.1.1	Syfte	19
5.1.2	Försäkringskassans ansvar	19
5.1.3	Kommunens ansvar	19
5.1.4	Kritiker för att beviljas personlig assistans enligt LSS	20
5.1.5	Föräldraansvar	21
5.1.6	Avgränsningar	22
5.1.7	Merkostnad när ordinarie personlig assistent är sjuk	24

5.1.8	Beslut om personlig assistans LSS.....	24
5.2	Ledsagarservice	24
5.2.1	Syfte.....	25
5.2.2	Avgränsningar.....	26
5.2.3	Beslut om ledsagarservice	27
5.2.4	Omkostnader	27
5.3	Kontaktperson	27
5.3.1	Syfte.....	28
5.3.2	Kriterier för att beviljas kontaktperson	28
5.3.3	Avgränsningar.....	29
5.4	Avlösarservice i hemmet	29
5.4.1	Syfte.....	30
5.4.2	Avgränsningar.....	31
5.4.3	Beslut om avlösarservice i hemmet	31
5.5	Korttidsvistelse	32
5.5.1	Syfte.....	32
5.5.2	Kriterier för att beviljas korttidsvistelse	32
5.5.3	Avgränsningar.....	33
5.5.4	Beslut om korttidsvistelse	34
5.5.5	Omkostnader	34
5.6	Korttidstillsyn för skolungdom över 12 år	35
5.6.1	Syfte.....	35
5.6.2	Kriterier för att bevilja korttidstillsyn.....	35
5.6.3	Överflyttning från fritidshem till korttidstillsyn	36
5.6.4	Omkostnader	36
5.6.5	Avgränsningar.....	36
5.7	Familjehem eller bostad med särskild service för barn och ungdom.....	37
5.7.1	Syfte.....	37
5.7.2	Kriterier för att bevilja bostad med särskild service för barn och ungdom.....	38
5.7.3	Avgränsningar.....	39

5.7.4	Beslut om annat boende för barn och ungdom: 39	
5.7.5	Omkostnader	39
5.8	Bostad med särskild service för vuxna eller annan särskild anpassad bostad för vuxna.	40
5.8.1	Syfte.....	40
5.8.2	Servicebostad	41
5.8.3	Gruppboende	41
5.8.4	Särskilt anpassad bostad	41
5.8.5	Kriterier.....	41
5.8.6	Beslut	42
5.8.7	Omkostnader Avgifter.....	42
5.9	Daglig verksamhet	42
5.9.1	Syfte	43
5.9.2	Kritiker	43
5.9.3	Avgränsningar	43
5.9.4	Beslut daglig verksamhet.....	43
5.9.3	Ersättning	44
5.9.4	Omkostnader	44
6	Köpt plats	44
7	Uppföljning och omprövning av beslutad insats	45
7.1	Syfte.....	45
7.2	Uppföljning av beslutad insats.....	45
7.3	Omprövning av beslutad insats	45
7.4	Tidsbegränsning	45
8	Anmälningsskyldighet	46
8.1	Anmälan om missförhållanden.....	46
	Gällande anmälan om missförhållanden, se socialnämndens regelverk för detta.....	46
8.2	Barn som behöver socialnämndens skydd.....	46
8.3	Behov av företrädare.....	46
9	Lagstiftningen SoL – (Socialtjänstlagen, (2001:453)	47
9.1	Biståndsbegreppet.....	48

9.2 Skälig levnadsnivå	49
10 Insatser	50
10.1 Boendestöd	50
10.2 Ledsagning.....	51
10.2.1 Behov	51
10.2.2 Normalfall	51
10.3 Kontaktperson.....	52
10. 3.2 Behov	52
10. 3.2 Normalfall	52
10. 3.3 Avgränsning	53

I Inledning

Riktlinjerna är en vägledning avseende kommunens ambitionsnivå vid insatsbedömning. Ytterst är det den enskildes behov av stöd och hjälp som är avgörande vid beslut om insats.

Alla beslut skall prövas mot gällande lagar, förordningar, rättspraxis, förarbeten till lagstiftning, prejudicerande rättsfall eller bindande föreskrifter.

2 Syfte

Dessa vägledande riktlinjer omfattar handläggning enligt LSS och SoL inom verksamhetsområdet Funktionshinder.

Riktlinjerna har i huvudsak följande syften

Klargörande av hur LSS och SoL-lagstiftning skall tillämpas

Säkerställa en likartad service och omsorg till alla som är i behov av och efterfrågar insats enligt LSS och SoL.

Stöd för LSS/SoL handläggarna vid deras individuella utredning för en rättssäker handläggning i Gislaveds kommun

Socialnämnden har ett ansvar att ge alla kommuninvånare med funktionshinder insatser, om det finns ett behov. De som inte har rätt till insatser enligt LSS, kan ha rätt till bistånd enligt socialtjänstlagen. Den enskilde har då rätt att söka bistånd så att den enskilde uppnår en skälig levnadsnivå. Kommunens yttersta ansvar frántar dock inte andra huvudmän deras ansvar. Det innebär att vissa av kommuninvånarnas frågor kan hänvisas exempelvis till Regionen, Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen, Migrationsverket eller andra statliga myndigheter.

3 Lagstiftningen LSS – (Lagen om stöd och service till vissa, (1993:387))

LSS är en rättighetslag vars syfte är att garantera personer med omfattande och varaktiga funktionshinder stöd. Med begreppet funktionshinder avses förvärvade eller medfödda fysiska eller psykiska funktionshinder p.g.a. sjukdom eller skada. Den enskilde ska enligt LSS garanteras goda levnadsvillkor.

Målet med insatserna är att personer med funktionsnedsättning ska känna delaktighet och jämlikhet i samhället, vilket innebär att brukaren ska kunna delta i samhällslivet på samma villkor som andra.

Insatserna i LSS ska minimera svårigheter i den dagliga livsföringen för personer med omfattande och varaktiga funktionsnedsättningar.

Insatserna ska vara varaktiga och samordnade. De ska anpassas till mottagarens individuella behov samt utformas så att de är lätt tillgängliga för de personer som behöver dem samt stärka deras förmåga att leva ett självständigt liv.

3.1 Goda levnadsvillkor

I den 5 § och 7 § LSS anges att målet ska vara att den enskilde får möjlighet att leva som andra och tillförsäkras goda levnadsvillkor. Bestämmelserna om goda levnadsvillkor i 7 § LSS bör läsas tillsammans med 5 och 6 §§ LSS.

Punkter som är särskilt viktiga att beakta i bedömningen av goda levnadsvillkor är:

Jämlikhet i levnadsvillkor

Full delaktighet i samhällslivet

Kunna leva som andra

Självbestämmanderätt

Integritet

Inflytande och medbestämmande

Även samarbete med andra berörda samhällsorgan och myndigheter är föreskrivet i 6 § LSS.

Detta innebär att målet med LSS är att personer med funktionsnedsättning inte ska ha sämre levnadsvillkor än personer utan funktionsnedsättning i motsvarande ålder. Alla medborgare måste dock ibland acceptera att man inte kan uppnå det mest önskvärda, t ex att man inte kan få en bostad i ett särskilt attraktivt område, eller inte kan åka på utlandssemester så ofta, och/eller till resmål, som man skulle önska.

Ambitionen ska vara att tillgodose den enskildes önskemål inom rimliga gränser för vad som är goda levnadsvillkor för alla medborgare.

3.2 Personkretsbedömning

I § Denna lag innehåller bestämmelser om insatser för särskilt stöd och särskild service åt personer

1. med utvecklingsstörning, autism eller autismliknande tillstånd,
2. med betydande och bestående begåvningsmässigt funktionshinder efter hjärnskada i vuxen ålder föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom, eller
3. med andra varaktiga fysiska eller psykiska funktionshinder som uppenbart inte beror på normalt åldrande, om de är stora och förorsakar betydande svårigheter i den dagliga livsföringen och därmed ett omfattande behov av stöd eller service.

Personkretstillhörigheten är nyckeln till insatser enligt LSS, däribland personlig assistans. Personer som hör till personkretsgrupp I har i kraft av sin diagnos direkt inträde till personkretsen.

Personkrets I avser personer med utvecklingsstörning/psykisk utvecklingsstörning samt personer med autism eller autismliknande tillstånd.

Personkrets 2 avser personer som efter utvecklingsåren har fått en hjärnskada som medför betydande och bestående begåvningsmässig funktionsnedsättning. Utlösande faktorer ska vara sjukdomar av kroppslig art – tumörer, hjärnblödningar, inflammationer osv. – eller skador som har föranletts av yttre våld, t ex trafikskador.

Däremot avses inte personer med olika psykiska sjukdomstillstånd, som också kan medföra kognitiv nedsättning. Hit räknas inte heller personer med sjukdomar som är en följd av missbruk av beroendeframkallande medel. Dessa personer kan endast omfattas av lagen om de uppfyller kriterierna i tredje punkten.

Personkrets 3 gäller personer med fysiska och psykiska funktionsnedsättningar som inte beror på normalt åldrande. Funktionsnedsättningen ska vara varaktig. Personen ska ha svårigheter i den dagliga livsföringen och inte klara vardagsrutiner på egen hand, som personlig hygien, toalettbesök, på- och avklädning, mathållning, förflyttning inomhus och utomhus. Svårigheter ska finnas dagligen och i olika situationer och miljöer. Det ska även starkt påverka flera viktiga livsområden samtidigt; som boende, fritid eller behov av habilitering eller rehabilitering. Vid bedömning enligt personkrets 3 skall alla kriterierna enligt lagen uppfyllas samt vara bedömda i relation till varandra.

Prövning om huruvida personen omfattas av personkretsen enligt 1 § LSS skall och kan endast företas i samband med en ansökan om insats.

Personkrets 1 och 2 ska alltid intygas med psykolog- eller läkarutlåtande, där diagnosen uttryckligen överensstämmer med begreppen i lagtexten.

Bedömning av personkrets 3 görs av LSS-/biståndshandläggaren. Till underlag för bedömning inhämtas de utlåtanden av expertis (läkare, psykolog, arbetsterapeut etc.) som behövs för att ta ställning till om bedömningen.

Personen har ett funktionshinder

Funktionshindret är varaktigt dvs. inte tillfälligt eller av övergående natur.

Funktionshindret är stort

Funktionshindret förorsakar betydande svårigheter i den dagliga livsföringen

Funktionshindret medför ett omfattande behov av stöd och service

Varaktigt: Funktionsnedsättning bedöms inte vara av tillfällig eller övergående natur, utan bedöms vara varaktig. Tidsgränsen för när funktionshindret är varaktigt får bedömas i det enskilda fallet. Generellt anses dock funktionshindret bestå minst ett till två år för att betraktas som varaktigt. I prop. 1992/93:159 s. 56 sägs att lagen i första hand syftar till att tillförsäkra personer med livslånga eller mycket långvariga funktionshinder erforderligt stöd i olika avseenden. Ett varaktigt funktionshinder är nödvändigtvis inte detsamma som ett livslångt funktionshinder.

Betydande svårigheter: Med betydande svårigheter i den dagliga livsföringen menas att den enskilde inte på egen hand kan klara vardagsrutiner som toalettbestyr och hygien, påklädning, mathållning, förflyttning inomhus eller utomhus, sysselsättning och nödvändig träning och/eller behandling. Det kan också innebära att en person inte kan förstå och klara sin ekonomi, svårigheter att göra sig förstådd, kommunicera med andra (t ex i direkta samtal med andra och telefonsamtal) eller att en person löper risk att bli isolerad från andra människor.

Omfattande behov av stöd och service kan vara behov av hjälp med toalettbesök, hygien och påklädning. Det kan även vara ett behov av hjälp med matlagning, skrivning och läsning, kommunikation med andra, förflyttning, sysselsättning och rekreation mm.

I begreppet omfattande behov av stöd och service kan ligga både att insatserna har stor omfattning och att de behöver ha en särskild kvalitet. Det innebär i allmänhet att den enskilde har ett dagligt behov av långvarigt eller upprepat stöd. Ibland kan det dock behövas återkommande insatser av speciell art och kvalitet. Trots mindre tidsåtgång kan då behoven betraktas som omfattande.

En bedömning av en persons behov av stöd eller service måste alltid ske utifrån en sammanvägning av medicinska, sociala och psykologiska faktorer. Insatser av integritetskänslig karaktär kan utgöra ett ”omfattande behov” trots ringa tidsåtgång.

3.3 Vilka insatser finns?

Inom ramen för LSS finns 10 insatser. Alla insatser är frivilliga.

9 § Insatserna för särskilt stöd och service är

1. rådgivning och annat personligt stöd som ställer krav på särskild kunskap om problem och livsbetingelser för människor med stora och varaktiga funktionshinder,
2. biträde av personlig assistent eller ekonomiskt stöd till skäligen kostnader för sådan assistans, till den del behovet av stöd inte täcks av beviljade assistanstimmar enligt 51 kap. socialförsäkringsbalken,
3. ledsagarservice,
4. biträde av kontaktperson,
5. avlösarservice i hemmet,
6. korttidsvistelse utanför det egna hemmet,
7. korttidstillsyn för skolgång över 12 år utanför det egna hemmet i anslutning till skoldagen samt under lov,
8. boende i familjehem eller bostad med särskild service för barn eller ungdomar som behöver bo utanför föräldrahemmet,
9. bostad med särskild service för vuxna eller annan särskilt anpassad bostad för vuxna,
10. daglig verksamhet för personer i yrkesverksam ålder som saknar förvärvsarbete och inte utbildar sig. Lag (2010:480).

Råd och personligt stöd - Rådgivning och annat personligt stöd vilar i första hand på Region Jönköpings läns hälso- och sjukvård. Den eller de yrkeskategorier som skall utföra stödet ska ha särskild kunskap om problem och livsbetingelser för människor med stora och varaktiga funktionshinder.

3.4 Rätt till insatser enligt LSS

16 § En kommuns ansvar enligt denna lag gäller gentemot dem som är bosatta i kommunen. Ansvaret för insatser enligt 9 § 2–10 omfattar dock inte dem som är bosatta i kommunen genom beslut av en annan kommun i fall som avses i 16 c eller 16 d §.

Rätt till insatser förutsätter att:

Den enskilde är bosatt i kommunen enligt samma regler som gäller för folkbokföring. För utländsk medborgare krävs permanent eller tillfälligt uppehållstillstånd för folkbokföring.

Den enskilde omfattas av personkretsen enligt 1 §.

Den enskilde har behov av insatsen i sin livsföring för att vara tillförsäkrad goda levnadsvillkor och behovet inte är tillgodosett på annat sätt.

3.5 Tillfällig vistelse i kommunen

16 a § När en enskild avser att vistas en kortare tid i en annan kommun än bosättningskommunen, är vistelsekommunen skyldig att på begäran

1. bistå med den utredning som bosättningskommunen behöver för att kunna pröva den enskildes ansökan om insatser enligt 9 §,
2. verkställa bosättningskommunens beslut. Lag (2011:329).

För personer, som omfattas av LSS-lagens personkrets och som tillfälligt vistas i kommunen, föreligger enligt 16 § 3 LSS en skyldighet att ställa resurser till förfogande vid akuta situationer. Som tillfällig vistelse räknas såväl en tillfällig genomresa som ett boende upp till sex månader i t.ex. sommarbostad. Behovet av insats ska uppkomma under vistelsen och avse tillfälliga stödinsatser, som den enskilde behöver omedelbart. Bosättningskommunen ska ersätta vistelsekommunen för kostnader för att verkställa beslut, som bosättningskommunen fattat. Sådan ersättning ska betalas enligt bosättningskommunens ersättningsnivå för motsvarande insatser.

3.6 Förhandsbesked

16 § andra stycket

Om en person som anges i 1 § tänker bosätta sig i en kommun, ska kommunen på ansökan meddela förhandsbesked om rätten till insatser enligt 9 §. Vid prövningen av en ansökan om förhandsbesked ska bestämmelserna i denna lag gälla. Kommunen ska utan dröjsmål planera och förbereda insatser som förhandsbeskedet ger den enskilde rätt till om han eller hon bosätter sig i kommunen. Förhandsbeskedet gäller under sex månader räknat från den dag då insatserna blir tillgängliga för den enskilde.

Förhandsbesked enligt andra stycket ska också meddelas på ansökan av en person som redan är bosatt i kommunen, om en annan kommun enligt 16 c eller 16 d § har ansvaret enligt denna lag, och om ansökan avser

1. insats enligt 9 § 8 eller 9, eller

2. andra insatser enligt 9 § och den enskilde ordnar eget boende.

Om behov av insatser enligt denna lag uppkommer under en tillfällig vistelse i en kommun ska kommunen ansvara för det stöd och den hjälp som behövs i akuta situationer.

I fråga om landstingets förpliktelser gäller vad som sägs i denna paragraf om kommunen i stället landstinget. Lag (2011:329). Ändrad 2011-04-12 gm SFS 2011:329 [pdf](#), ikraft 2011-05-01, överg.best.

Av 16 § 2 LSS följer att en person som tänker bosätta sig i Gislaveds kommun har rätt att få sin begäran om insatser prövad enligt samma kriterier som en inom kommunen bosatt person. Detta innebär ingen rätt till förtur eller liknande. Den enskildes avsikt att flytta till kommunen ska vara klar och bestämd vilket inte anses vara fallet om man vänder sig till flera kommuner samtidigt för att få ett förhandsbesked om vilka insatser som kan erbjudas i respektive kommun.

I ett förhandsbesked ska personen lämnas besked om

Vilken rätt till insatser personen har vid inflyttning till kommunen

Tidpunkten då sådana insatser kan erbjudas Ett förhandsbesked gäller sex månader från den dag då insatserna blir tillgängliga för den enskilde.

3.7 Vem kan ansöka om insatser?

8 § Insatser enligt denna lag ska ges den enskilde endast om han eller hon begär det. Om den enskilde är under 15 år eller uppenbart saknar förmåga att på egen hand ta ställning i frågan kan vårdnadshavare, god man, förmyndare eller förvaltare begära insatser för honom eller henne.

Grundprincipen är att den enskilde själv skall ansöka. Om han/hon är under 15 år eller uppenbart saknar förmåga att på egen hand ta ställning till en ansökan kan ansökan göras av:

Vårdnadshavare (för underåriga)

Särskilt förordnad förmyndare (för underåriga)

Legal företrädare, t.ex. god man, förvaltare eller ombud

Vid gemensam vårdnad om barn under 15 år samt för ungdomar mellan 15-18 år som saknar förmåga att själv ta ställning måste/ska båda föräldrarna ge sitt samtycke till att insats begärs.

Står barnet under vårdnad av två vårdnadshavare och samtycker endast den ena till en åtgärd till stöd för barnet, får socialnämnden besluta att åtgärden får vidtas utan den andra vårdnadshavarens samtycke om det krävs med hänsyn till barnets bästa och åtgärden gäller insatsen kontaktperson, avlösarservice eller korttidsvistelse, i enlighet med 13 a § Föräldrabalken.

3.7.1 Gemensamt hushåll

För vuxna personer som lever i hushållsgemenskap förutsätts att viss praktisk hjälp ges mellan de vuxna. Något ansvar för den andres personliga omvårdnad föreligger inte. Detta gäller även för par som sammanbor och föräldrar med hemmavarande barn över 18 år. För makar finns detta reglerat i äktenskapsbalken. Några särskilda skäl att göra avsteg från denna bedömning, t.ex. med hänsyn till kulturellt betingade traditioner ska i normalfallet inte göras.

3.7.2 Föräldrar med funktionsnedsättning

Föräldrar med funktionsnedsättning har rätt att få hjälp med omvårdnaden av barnet. Detta förutsätter att de har föräldraförmåga och aktivt medverkar i det stöd personal ger barnet. Föräldraförmåga innebär bl.a. att själv ta ansvar för barnet, se vad barnet behöver och kunna tala om för personalen vad som ska göras. När det uppstår frågetecken runt föräldraförmågan skall Individ- och familjeomsorgen kontaktas. Individ- och familjeomsorgen är alltid huvudansvarig i den typen av utredningar.

Det är viktigt att beakta situationen för barn till föräldrar med funktionsnedsättning. Familjen ska informeras om möjligheten till stödjande insatser för att kunna leva som barn med föräldrar utan funktionsnedsättning

3.7.3 Enskilda över 65 år

Personer över 65 år med funktionsnedsättning kan omfattas av LSS om funktionshindret inte beror på normalt åldrande. Även när åldrandet förstärker en funktionsnedsättning kan den enskilde omfattas av lagen. Förutsättningen är att funktionsnedsättningen i sig inte är åldersrelaterat. Personer med funktionsnedsättning över 65 år som beviljats personlig assistans enligt LSS före de fyllt 65 år kan inte beviljas utökad personlig assistans vid ändrade behov utan för det utökade behovet beviljas hemtjänst enligt SoL § 4:1.

3.7.4 Enskilda med beroendeproblematik

Personer med funktionsnedsättning kan ha beroende- och/eller missbruksproblem. Om kraven för att få stöd uppfylls, vare sig funktionsnedsättningen beror på beroendet/missbruket eller något annat, har personen rätt till stöd. Detta innebär ingen inskränkning i rätten till bistånd mot beroende/missbruk enligt socialtjänstlagen (SoL) eller andra lagar.

4 Handläggning

I Gislaveds kommun är det LSS-/biståndshandläggare som tar emot den enskildes ansökan, utreder och bedömer personens behov samt, i enlighet med delegationsordning, beslutar om insatser. Handläggaren dokumenterar utredning och beslut i enlighet med LSS-lagstiftningens, socialtjänstlagens och förvaltningslagens bestämmelser och lämnar sedan beställningen av insatsen till aktuell utförare. Handläggaren svarar också för kontinuerlig uppföljning och omprövning av insatsen.

LSS-/biståndshandläggaren utreder och fattar enligt delegation beslut om **VAD** som skall utföras och **VEM** som ska utföra insatserna.

Funktionshinderverksamheten och andra utförare ansvarar för **HUR** utförandet skall ske.

4.1 Grundläggande förhållningssätt för myndighetsbeslut

Myndighetsutövningen har sin grund i invånarperspektivet. Den ska således utgå från lagstiftning och domstolsbedömning vad som är rimligt och nödvändigt för att stöd och service som tillhandahålls ger personer med funktionsnedsättning goda levnadsvillkor. Stödet ska ges för att kompensera funktionsnedsättningar i förhållande till den omgivande miljön.

Valet av insatser ska ske mot bakgrund av den enskildes totala situation. Som ett led i behovsbedömningen skall det prövas om behovet kan avhjälpas eller minskas genom generella åtgärder, till exempel bostadsanpassning, tekniska hjälpmedel eller bostadsbyte.

Om funktionsnedsättningens omfattning och varaktighet inte motsvarar kraven för personkretsbedömningen kan ansökan om insats ske enligt Socialtjänstlagen (SoL).

Alla insatser bygger på frivillighet och med beaktande av den enskildes integritet. Insatserna ska, så långt möjligt, utformas tillsammans med den enskilde.

4.2 Barnperspektivet

Barnperspektivet innebär en analys av barnets perspektiv (som görs av vuxna) i förhållande till rådande villkor.

8 § andra stycket

När en insats rör ett barn ska barnet få relevant information och ges möjlighet att framföra sina åsikter. Barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad. Lag (2010:480).

Sverige har utan reservation godkänt FN:s konvention om barns rättigheter vilken från den 1 januari 2020 också blir lagstadgad, Gislaveds kommun har beslutat arbeta utifrån detta beslut. Vilket som är barnets bästa skall avgöras individuellt i varje enskilt fall. Enligt de fyra grundprinciperna i barnkonventionen skall särskilt beaktas alla barns lika värde, barnets bästa skall beaktas vid alla beslut som rör barn, alla barn har rätt till liv och utveckling och att alla barn har rätt att uttrycka sin mening och få den respekterad.

Vid bedömning av behov av insatser för barn och ungdomar med funktionsnedsättningar skall särskild hänsyn tas till barnets bästa i utrednings- och beslutsprocessen. Detta innebär bl.a. barnet/ungdomens rätt att utifrån sin förmåga ges möjlighet att uttrycka sin vilja. Barnet skall få relevant information och ges möjlighet att framföra sina åsikter. Betydelsen av barns åsikter skall avvägas mot ålder och mognad.

Det skall inte finnas några skillnader i hur man antar ett barnperspektiv när det gäller barn med eller utan funktionshinder utan barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till ålder och mognad samt utifrån ett familjeperspektiv. Barn har en rättighet att bli lyssnade på men de har ingen skyldighet att uttrycka sig.

Grunden är att barn och ungdomar med omfattande funktionshinder skall ha tillgång till en stabil familjetillhörighet. Det kräver att det samhällsstöd som riktas till alla barn och barnfamiljer kompletteras på ett sätt som svarar mot individuella behov och önskningsar.

Barn – ungdomar från 15 år som själva kan förstå vad saken gäller och har förmåga att uttrycka en vilja, kan inte ges särskilda insatser enligt lagen enbart på vårdnadshavarens eller annan ställföreträdares begäran.

4.3 Utredning och bedömning

Det skall alltid ske en individuell bedömning både av den enskildes behov av insatser och insatsens omfattning

För att bedöma den enskildes rätt till LSS-insats, prövas om han/hon:

1. Tillhör LSS personkrets
2. Har behov av sökt insats
3. Tillförsäkrats goda levnadsvillkor.
4. Att behovet inte är tillgodosett på annat sätt. D.v.s. behovet skall faktiskt vara tillgodosett på angivet sätt

Verkställighetsfrågor som t.ex. resursbrist är inte en giltig avslagsgrund vid prövning av behoven. Den individuella bedömningen skall ske utifrån ett helhetsperspektiv för att sedan kunna besluta om en rimlig omfattning av insatsen.

I rimlighetsbedömningen bör levnadsvillkoren för personer med funktionsnedsättning jämföras med villkoren för människor som inte är funktionsnedsatta, i samma ålder och med liknande förhållanden.

4.4 Beslut

LSS-/biståndshandläggare fattar beslut enligt fastställd delegationsordning. Bekräftelse på att ansökan inkommit ska ges inom 5 dagar.

Beslut bör fattas inom en månad efter det att den information som krävs för utredningen finns hos handläggaren. Utredningen leder fram till ett beslut om bifall eller avslag av sökt insats. Även delar av den sökta insatsen kan beviljas, så kallat delavslag.

Önskemålen om när, var, hur eller av vem insatsen ska utföras omfattas inte av rättighetsprövningen enligt 7 § LSS. Vid verkställighet av beslut om beviljad insats beaktas önskemålen, och uppfylls i den grad som är möjligt.

4.5 Överklagande

Vid avslag eller delavslag har den enskilde alltid möjlighet att överklaga. Besvärshänvisning ska följa med beslutet. I den framgår hur man överklagar, vilken tid man har på sig från det att man tagit del av beslutet samt vart överklagan ska lämnas. Överklagandet ska vara skriftligt. Om den enskilde önskar hjälp med överklagandet ska vederbörande få detta av handläggaren.

Överklagandet ska ske inom tre veckor från det att den sökande fått del av beslutet. Ansvarig beslutsfattare enligt delegationslistan tar del av överklagan och avgör om beslutet ska ändras eller om tas upp till rättslig prövning. Om överklagan går vidare till rättslig prövning skickas den av Enheten för bistånd - Funktionshinder till Förvaltningsdomstolen som får avgöra ärendet.

4.6 Individuell plan

10 § I samband med att en insats enligt denna lag beviljas ska den enskilde erbjudas att en individuell plan med beslutade och planerade insatser upprättas i samråd med honom eller henne. Den som har beviljats en insats ska när som helst kunna begära att en plan upprättas, om det inte redan har skett. I planen ska även åtgärder redovisas som vidtas av andra än kommunen eller landstinget. Planen ska omprövas fortlöpande och minst en gång om året.

Landstinget och kommunen ska underrätta varandra om upprättade planer. Lag (2010:480).

LSS-handläggare ska alltid erbjuda individuell plan i samband med att beslut om insats meddelas den enskilde.

5 Riktlinjer

5.1 Biträde av personlig assistans

9 a § Med personlig assistans enligt 9 § 2 avses personligt utformat stöd som ges av ett begränsat antal personer åt den som på grund av stora och varaktiga funktionshinder behöver hjälp med sin personliga hygien, måltider, att klä av och på sig, att kommunicera med andra eller annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om den funktionshindrade (grundläggande behov).

Den som har behov av personlig assistans för sina grundläggande behov har även rätt till insats enligt 9 § 2 för andra personliga behov om behoven inte tillgodoses på annat sätt.

Den som har behov av mer än en personlig assistent samtidigt, har rätt till två eller flera assistenter endast om möjligheterna att få bidrag enligt lagen (1992:1574) om bostadsanpassningsbidrag m.m., eller hjälpmedel enligt hälso- och sjukvårdslagen (1982:763), har utretts. Lag (2012:930).

Med personlig assistans menas personligt utformat stöd som ges av ett begränsat antal personer åt den som på grund av stora och varaktiga funktionshinder behöver hjälp med sina grundläggande behov.

Grundläggande behov innefattar;

- Personlig hygien, måltider, att klä av och på sig
- Att kommunicera med andra
- Eller annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om den funktionshindrade

Den som är berättigad till och har behov av personlig assistans för sina grundläggande behov har även rätt till biträde av personlig assistent eller ekonomiskt stöd för sådan assistans för övriga behov om de behoven inte tillgodoses på annat sätt.

9 b § Insatser enligt 9 § 2 avser tid efter det att den insatsberättigade har fyllt 65 år endast om

1. insatsen har beviljats innan han eller hon har fyllt 65 år, eller
2. ansökan om sådan insats inkommer till kommunen senast dagen före 65-årsdagen och därefter blir beviljad.

Insatser enligt 9 § 2 får dock inte utökas efter det att den insatsberättigade har fyllt 65 år. Lag (2000:1030).

5.1.1 Syfte

Insatsen personlig assistans syftar till att möjliggöra för personer att leva ett självständigt och oberoende liv. Enligt LSS § 6 skall verksamheten vara grundad på respekt för personens självbestämmande och integritet. Personen skall i största möjliga utsträckning ges inflytande och medbestämmande över insatser som ges.

Insatsen skall tillgodose

- Den enskildes behov av personligt utformad hjälp, för att klara hygien, måltider, för att klä på eller av sig eller för att kommunicera.
- Den enskildes behov därutöver av kvalificerad hjälp i andra situationer som ingår i det dagliga livet. Exempel på övriga behov kan vara städning, tvätt, nödvändig träning och fritidsaktiviteter.

Rätten till personlig assistans är avsedd att omfatta personer med komplexa funktionshinder och som behöver hjälp av annan person i situationer av mycket privat karaktär. Avsikten är att assistansen därutöver också skall ges i andra situationer där personen behöver kvalificerad hjälp och som ingår i det dagliga livet.

Ska personlig assistans för övriga behov beviljas, ska brukaren vara delaktig i aktiviteten. Med delaktighet menas att det kan räcka med att personen är med och ser på och ger instruktioner, exempelvis vid matlagning, städning, tvätt och inköp. Om personen inte kan beviljas personlig assistans, ska denne istället beviljas hemtjänst enligt SoL.

5.1.2 Försäkringskassans ansvar

Assistansersättning enligt socialförsäkringsbalken (SFB) 51 kap 2 § ska lämnas till personer som har behov av personlig assistans för sin dagliga livsföring med i genomsnitt mer än 20 timmar/vecka för sina grundläggande behov. Den som har behov av personlig assistans för sina grundläggande behov har även rätt till insats för andra övriga personliga behov om behoven inte tillgodoses på annat sätt.

5.1.3 Kommunens ansvar

Kommunen är ansvarig för personlig assistans till personer som behöver assistans för sina grundläggande behov under högst 20 timmar per vecka, och vid tillfälliga behov.

I avvaktan på Försäkringskassans (FK) beslut kan kommunen ta ett tidsbegränsat beslut som omprövas var 3:e månad eller tidigare om behov föreligger. Bedömningen av insatsens omfattning – antal assistanstimmar-bör här ske med så stor restriktivitet som möjligt.

I vissa fall förändras behoven och den enskilde ansöker om en utökning av assistanstimmar. Vid en samtidig ansökan till kommunen om beslut i avvaktan på Försäkringskassans beslut ska bifall endast ges i de fall Försäkringskassans beslut inte kan avvaktas med hänsyn till den enskildes situation. Försäkringskassan har möjlighet att bevilja assistansersättning med skäligt belopp i avvaktan på slutlig prövning. Denna möjlighet skall alltid prövas innan ett avvaktansbeslut enligt LSS fattas.

5.1.4 Kritiker för att beviljas personlig assistans enligt LSS

Enskilda har rätt till personlig assistans

- Om de behöver sådan hjälp i sin livsföring och
- Om deras behov inte tillgodoses på annat sätt

Personlig assistans beviljas med visst antal timmar per vecka. En individuell bedömning och prövning av behovet görs alltid.

Personlig assistans är primärt en insats för personer som har ett omfattande behov av stöd, dvs ett dagligt stödbehov. Vid bedömning av behovet ska hänsyn tas till eventuella hjälpmedel och anpassningar i bostaden som kan kompensera funktionsnedsättningen. Personal ska inte ersätta hjälpmedel och/eller anpassningar.

Personlig assistans kan beviljas om personen har behov av stöd för sina grundläggande behov flera gånger per dygn. Det finns inget krav att stödbehovet skall ha en viss tidsmässig omfattning, men ju större stödbehovet är i tid desto mer talar för att rätt till personlig assistans föreligger.

Personer med enbart psykiska funktionsnedsättningar bör vara berättigade till personlig assistans i de fall där karaktären och omfattningen av det psykiska funktionshindret medför behov av hjälp med de grundläggande behoven t.ex. en person som på grund av sitt psykiska funktionshinder är helt ur stånd att själv klara sin hygien eller få i sig mat.

Vid utredning om personlig assistans skall makars/sambos ansvar för varandra och det gemensamma hushållet, beaktas. Detta med hänvisning till äktenskapsbalken.

Både barn och vuxna kan bli beviljade personlig assistans. För barn/ungdom skall det i utredning/bedömning tas hänsyn till barnets utveckling/ålder och föräldraansvaret med hänvisning till föräldrabalkens bestämmelser.

Vid personlig assistans till barn skall det finnas omfattande behov av omvårdnad där föräldrarnas insatser i - kombination med t.ex. avlösarservice, korttidsboende, barnomsorg och skola - inte räcker till.

Den som har behov av personlig assistans för sina grundläggande behov har även rätt till insats enligt 9 § 2 för andra personliga behov om behoven inte tillgodoses på annat sätt. Personlig assistans för andra personliga behov avser även

1. tid under den enskildes dygnsvila när en assistent behöver vara tillgänglig i väntan på att den enskilde behöver hjälp utan att det är fråga om tillsyn (väntetid),
2. tid under den enskildes dygnsvila när en assistent i stället behöver finnas till förfogande på annan plats i väntan på att den enskilde behöver hjälp (beredskap), och
3. tid när en assistent behöver vara närvarande i samband med en aktivitet utanför den enskildes hem på grund av att ett hjälpbehov kan förväntas uppstå.

Den som har behov av mer än en personlig assistent samtidigt, har rätt till två eller flera assistenter endast om möjligheterna att få bidrag enligt lagen (2018:222) om bostadsanpassningsbidrag eller hjälpmedel enligt hälso- och sjukvårdslagen (2017:30), har utretts. Lag (2019:618).

5.1.5 Föräldraansvar

Vid bedömning av barns rätt till assistansersättning ska föräldrarnas ansvar enligt föräldrabalken beaktas på så sätt att ersättning ska utgå endast för sådan hjälp barnet behöver som inte ingår i det vanliga föräldraarbetet. Praxis innebär att man jämför omfattningen av föräldraarbetet för ett friskt barn i samma ålder med behovet hos det funktionshindrade barnet.

Barn kan i särskilda fall få personlig assistans. Det handlar om barn med komplexa funktionshinder för vilka föräldraansvaret i kombination med till exempel vårdbidrag, avlösarservice, barnomsorg och skola inte räcker.

Barnen ska ha komplexa funktionshinder och därmed ett omfattande omvårdnadsbehov under hela dygnet eller stor del av dygnet. För att insatsen personlig assistans ska kunna beviljas ska först stå klart att barnets behov inte kan tillgodoses med andra LSS-insatser till exempel ledsagning och avlösning i hemmet. I sammanhanget ska skolans och barnomsorgens ansvar beaktas.

Vad som normalt ingår i föräldraansvaret för olika åldrar har bestämts av praxis, jfr till exempel kammarrättens i Stockholm dom den 13 april 2007, mål nr. 4315-06 angående knappt femårig flicka med autism (ej rätt till personlig assistans), samma domstols avgörande den 30 mars 2007, mål nr. 3368-06 om sexårig pojke med autism (rätt till personlig assistans trots helt vårdbidrag). (Idag benämns ersättningen som omvårdnadsbidrag och merkostnadsersättning vilket kommer framgå i löpande text framöver.)

Personlig assistans bör alltid övervägas som alternativ för barn och ungdomar till att bo utanför föräldrahemmet och för vuxna till att bo på en bostad med särskild service.

5.1.6 Avgränsningar

Behov av personlig assistans föreligger inte om behovet anser:

- sjukvårdsinsatser enligt hälso- och sjukvårdslagen
  - den omvårdnad sjukvårdshuvudmannen är skyldig att ge vid sjukhusvistelser
  - motivations- och aktiveringsinsatser för personer som har svårigheter att ta initiativ och att strukturera sin tid men helt eller i stor utsträckning själv klarar av att på egen hand sköta sina personliga behov.
  - avser insatser som kan tillgodoses av personal i en gruppbostad
- insatser som skall ges av personal som behövs i barnomsorg, skola, särskola eller daglig verksamhet. Undantag gäller: När funktionshindret skapar särskilda svårigheter att kommunicera med andra än sin/sina personliga assistent/er. När det för enskildes hälsotillstånd är nödvändigt att personlig assistans finns till hands.

- När funktionshindret gör det särskilt angeläget att personen har ett starkt begränsat antal personer knutna till sig
- insatser av servicekaraktär, förutom då de utförs tillsammans med den enskilde som ett led i det personliga stödet.
- tid under dygnsvila, med undantag av när den hjälp som behövs är av mycket privat karaktär och därför bör ges av en person som den enskilde valt och har förtroende för - eller när personen är beroende av hjälp från annan som har ingående kunskaper om personen och dennes funktionshinder på grund av medicinska skäl.
- omvårdnad av barn under tillfällig sjukdom, då detta faller under begreppet föräldraansvar
- utlandsresor som i normalfallet inte utgör förutsättning för att uppnå goda levnadsvillkor samt full delaktighet i samhällslivet. Resor till närliggande land 3-4 dagar kan i vissa fall vara befogat

Generellt beviljas inte den enskilde utökad antal timmar personlig assistans för att kunna företa en resa. Vad som ingår i grundbeslutet om assistans ska först utredas. Exempel på en situation som kan berättiga till tillfälligt utökad antal timmar för att en resa ska kunna genomföras är att det förhindrar den enskildes isolering. Av rättspraxis framgår att en individuell semesterresa till ett mer avlägset land generellt inte kan vara en nödvändighet för att personer ska anses vara garanterade goda levnadsvillkor. Däremot har Regeringsrätten i RÅ 2003 ref. 79 ansett att det är rimligt att personer i aktiv ålder någon gång ges möjlighet att göra en resa till närliggande länder.

Den som har behov av mer än en personlig assistent samtidigt, har rätt till två eller flera assistenter endast om möjligheterna att få bidrag enligt lagen (1992:15 749) om bostadsanpassningsbidrag mm., eller hjälpmedel enligt hälso- och sjukvårdslagen (1982:763), har utretts. (9 a § LSS).

Detta innebär inte ”att det ska krävas att den enskilde visar att behovet inte kan tillgodoses på ett annat sätt. Däremot bör det kunna krävas av den enskilde att denne undersökt och övervägt alternativa lösningar för att tillgodose behovet.

Men även om den enskilde finner att behovet kan tillgodoses exempelvis genom bostadsanpassning, bör det även fortsättningsvis stå fritt för honom eller henne att välja att ansöka om dubbel assistans i stället. Det bör alltså räcka med att de alternativa lösningarna har utretts". (prop.2009/10:176)

5.1.7 Merkostnad när ordinarie personlig assistent är sjuk

Kommunen ska bevilja ersättning för merkostnader i samband med ordinarie personlig assistents sjukfrånvaro för personer som är beviljade assistans enligt 51 kap SFB (se SKL:s cirkulär 2006:39). Underlag som lönebesked, tidsrapporter på både ordinarie assistent samt insatt vikarie samt vilka specificerade kostnader som visar vilka merkostnader den enskilde eller det privata bolag haft som den enskilde valt, ska alltid finnas innan ersättning beviljas.

5.1.8 Beslut om personlig assistans LSS

Beslutet om personlig assistans avser biträde av personlig assistent eller ekonomiskt stöd till skäligen kostnader för sådan assistans, till den del behovet av ekonomiskt stöd inte täcks av bestämmelserna i Socialförsäkringsbalken.

- Beviljas som personlig assistans för visst antal timmar per vecka
- Vid beslut om "ekonomiskt stöd till skäligen kostnader för sådan assistans" beslutas om antal timmar per vecka, månad eller längre tid och ersätts med en viss procentsats av det schablonbelopp som utgör den statliga ersättningen för personlig assistans.

Schablonersättningens storlek fastställs varje år av regeringen. Om det finns särskilda skäl, kan förhöjd timersättning utbetalas, dock med högst 12 procent. Skäl för förhöjt timbelopp kan vara att den enskilde behöver särskilt kvalificerad personal eller personal som behöver särskilt stöd i sitt arbete. Ett exempel kan vara i de fall där speciell-kompetens behövs för att tolka vad den enskilde vill förmedla.

5.2 Ledsagarservice

9§3 Ledsagarservice ges i syfte att underlätta den funktionshindrades kontakter med andra. Ledsagarservicen syftar till att bryta den enskildes isolering. Insatsen har karaktären av personlig service och anpassas efter de individuella behoven.

5.2.1 Syfte

Av rättspraxis framgår att syftet med insatsen ledsagarservice 9 § 3 LSS främst är

- Att tillgodose enskildas behov av att komma ut i sin närmiljö för att kunna delta i aktiviteter av vardaglig karaktär.

Kriterier för att beviljas ledsagarservice

Enskilda har rätt till ledsagarservice om:

- De löper risk att bli isolerade
- De behöver personligt stöd för att komma ut bland andra människor
- Stöd i frigörelseprocessen

Ledsagarservice är i huvudsak avsedd för aktiviteter av vardaglig karaktär i närmiljön. Insatsen kan beviljas för att besöka vänner, delta i kulturliv och fritidsaktiviteter samt promenader, aktiviteter som den enskilde annars inte skulle kunna genomföra eller vara delaktig i.

Ledsagarservice kan erbjudas personer som tillhör lagens personkrets men inte är beviljad personlig assistans, eftersom ledsagning är en uppgift som ingår i personlig assistans.

Ledsagarservice av tillfällig karaktär kan i undantagsfall beviljas utanför närområdet, om den enskilde har behov av insatsen för att uppnå goda levnadsvillkor. Bedömningen av behovet ska tydligt dokumenteras i utredningen. Syfte och mål med insatsen ska tydligt framgå.

Enligt högsta förvaltningsdomstolens dom (HFD 78-11) beviljas inte utökad/tillfällig ledsagarservice i samband med semesterresa/rekreativresa. HFD anser att åka på utrikes semesterresor normalt inte anses vara att genomföra enklare aktivitet eller att bryta social isolering som omfattas av insatsen ledsagarservice enligt lagstiftarens mening.

I bostad med särskild service ingår kultur- och fritidsverksamhet, vilket ska bidra till att bredda den enskildes sociala nätverk. Behovet av ledsagarservice ska därför tillgodoses inom ramen för bostad med särskild service. Behovet av ledsagning i samband med önskan att umgås med jämnåriga utanför gruppens ram ska särskilt uppmärksammas.

När det gäller barn skall föräldraansvaret särskilt beaktas i bedömningen. Vårdnadshavare till barn med funktionsnedsättning har, liksom andra vårdnadshavare, ansvar enligt föräldrabalken för barns omvårdnad och trygghet. Vårdnadshavaren skall svara för att barnet får den tillsyn som behövs med hänsyn till barnets ålder, utveckling och övriga omständigheter.

Vid prövning avseende ungdomar 13 – 18 år skall särskilt beaktas om behovet av ledsagarservice är tillgodosett genom att ungdomen regelbundet kan ta del av fritidsverksamhet oberoende av föräldrars medverkan eller genom insatser som möjliggörs av omvårdnadsbidrag eller merkostnadsersättning.

Vid bedömning av om det föreligger behov av ledsagarservice skall särskilt beaktas om den enskilde i sin nuvarande situation riskerar att bli isolerad genom

- ensamt boende
- avsaknad av arbetsgemenskap
- brister avseende sociala kontakter
- att inte spontant kunna ta del i samhällslivet

5.2.2 Avgränsningar

Behovet skall anses tillgodosett om den enskilde har:

- biträde av personlig assistent
- behovet faktiskt tillgodosett på annat sätt t ex genom beviljad bostad med särskild service, föräldraansvar, insats av anhörig, barnomsorg, fritidsverksamhet, daglig verksamhet o s v

Vid prövning avseende personer som bor i bostad med särskild service skall behovet av ledsagarservice normalt anses tillgodosett.

Om en verksamhet (9§9, 9§10 LSS) genomför en gemensam resa är detta fortfarande att betrakta som basverksamhet och berättigar inte till ledsagning enligt LSS.

Från kammarrättsdom Jönköping 2988-10 framgår att ledsagarservice LSS ej är avsett till stöttning vid exempelvis läkarbesök eller tandläkarbesök. Bistånd kan ansökas enligt socialtjänstlagen, se. 10.2.

5.2.3 Beslut om ledsagarservice

Alla beslut ska alltid fattas utifrån en individuell bedömning men utgångspunkten är att ledsagarservice beviljas:

- som regelbunden service för ungdom i åldern 13-17 upptill 12 timmar per månad.
- som regelbunden service för person i åldern 18 - 65 upptill 24 timmar per månad.
- som regelbunden service för person i åldern 65 - upptill 8 timmar per månad.
- kan därutöver beviljas vid särskilda skäl och tidsbegränsas till detta speciella tillfälle
- beviljas endast undantagsvis och tidsbegränsas då till detta speciella tillfälle för personer som bor i bostad med särskild service

Ledsagarservice beviljas i normalfallet endast till resor i brukarens närområde. Det går inte att spara beviljade timmar från en månad till nästa.

5.2.4 Omkostnader

Rättspraxis enligt Högsta förvaltningsdomstolen anger att ledsagares omkostnader för personer boende i ordinärt boende inte ska ersättas med stöd av LSS. Insats som går utöver vad som följer av LSS kan ges med stöd av socialtjänstlagen. Det kan finnas rätt till omvårdnadsbidrag eller merkostnadsersättning för merkostnader. Har ledsagaren omkostnader i samband med ledsagningen, betalas dessa omkostnader av brukaren själv. Se Högsta förvaltningsdomstolens dom mål nr. 2746-09.

5.3 Kontaktperson

9 § 4 biträde av kontaktperson Insatsen kontaktperson ges som ett icke professionellt stöd av någon med stort engagemang och intresse för andra människor. En viktig uppgift för kontaktpersonen är att bryta den funktionshindrades isolering genom samvaro och genom hjälp i fritidsverksamhet. Kontaktpersonen kan också ge råd till den enskilde i situationer som inte är av komplicerad natur.

Biträde av kontaktperson är en insats som skall tillgodose

- behovet av en medmänniska när kontakt med anhöriga saknas eller behöver kompletteras
- behovet av hjälp att bryta isolering

Anhörig kan inte erhålla förordnande som kontaktperson. Kontaktpersonen är aldrig en legal företrädare för den enskilde.

5.3.1 Syfte

Syftet med insats i form av kontaktperson är att erbjuda en social kontakt som kan ersätta eller komplettera kontakten med anhöriga och/eller vänner och på så vis bryta den enskildes isolering och underlätta ett självständigt liv i samhället. Isolering kan i detta sammanhang tolkas som en upplevelse av utanförskap hos den enskilde, att den enskilde lever ett tillbakadraget liv och är i avsaknad av sällskap.

Kontaktpersonen är en medmänniska som ska stötta den enskilde att komma i kontakt med andra människor och komma ut i samhället.

Kontaktpersonen kan även ge råd till den enskilde i situationer som inte är av komplicerad natur.

5.3.2 Kriterier för att beviljas kontaktperson

Behov av kontaktperson föreligger när den enskilde:

- har ett bristfälligt socialt nätverk
- inte själv kan tillgodose behovet av samvaro med andra
- inte själv kan tillgodose behovet av en meningsfull fritid

Insatsen är ett icke professionellt stöd som skall ges av en person med stort engagemang och intresse för andra människor. Personen med funktionsnedsättning kan ha svårt att ordna för sig på sin fritid. En kontaktperson kan tillsammans med den enskilde genomföra olika aktiviteter och uppmuntra honom/henne att ta egna initiativ och knyta egna kontakter. Insatsen kontaktperson kan beviljas oavsett den enskildes boendeform för att hindra isolering och för att möjliggöra en oberoende kontakt utanför närstående och personalgruppen. För enskilda som bor i bostad med särskild service beviljas dock insatsen undantagsvis.

Avsikten med en kontaktperson är främst att tillgodose behovet av en medmänniska när kontaktnät saknas eller behöver kompletteras.

Något krav på särskild yrkeskompetens hos kontaktpersonen kan inte ställas. Detta innebär att insatsen inte kan beviljas när kravet på specialkompetens är alltför omfattande.'

I kontaktmannskapet ingår aldrig omvårdnadsinsatser. Kontaktpersonen är aldrig en legal företrädare för den enskilde.

Vid bedömning om behovet av kontaktperson skall särskilt beaktas om den enskilde behöver ett komplement till kontakten med anhöriga genom:

- avsaknad av eller mycket liten kontakt med anhöriga
- ensamt boende
- avsaknad av arbetsgemenskap
- avsaknad av någon att umgås med på fritiden

Vid prövning avseende barn och ungdom upp till 18 år skall särskilt beaktas:

- vad som faller inom normalt föräldraansvar, eller för övrigt skall anses tillgodosett
- genom kamratkontakter i skola och fritidsverksamhet

5.3.3 Avgränsningar

Behovet skall anses tillgodosett:

- när behovet av sociala kontakter är tillgodosett på annat sätt t.ex. genom arbetsgemenskap, stöd från anhöriga, fritidsverksamhet, kamratkontakter i skola

Beslut om kontaktperson

Alla beslut ska alltid fattas utifrån en individuell bedömning men utgångspunkten är att kontaktperson beviljas:

- med omfattningen upp till tio timmar per månad i normalfallet
- för personlig kontakt regelbundet minst två gånger per månad.

Omkostnader

När den enskilde deltar i aktiviteter tillsammans med kontaktpersonen skall den enskilde själv betala sina omkostnader.

5.4 Avlösarservice i hemmet

9 § 5 avlösarservice i hemmet, Insatsen ges i syfte att ge den anhörige egen tid för att uträtta ärenden av olika karaktär eller för att koppla av. Föräldern kan också vara hemma och vila/sova eller ägna tid åt ett syskon när avlösaren finns på plats. Insatsen kan erbjudas som en regelbunden återkommande insats, men den kan även ges vid akuta behov.

Avlösarservice i hemmet är en insats som skall tillgodoses:

- anhörigas behov av att vila och få avkoppling
- anhörigas behov av att kunna genomföra aktiviteter som personen inte deltar i
- föräldrars behov av att ägna sig åt det funktionshindrade barnets syskon
- anhörigas behov av att kunna resa bort

5.4.1 Syfte

Syftet med insatsen är att möjliggöra för vårdnadshavare, familjehem eller make/maka att bli avlastad i omvårdnadsarbetet.

Föräldrar till barn med funktionsnedsättning behöver ofta hjälp med avlösning för att kunna koppla av eller för att genomföra aktiviteter som barnet inte deltar i. Likaså kan avlösning vara en förutsättning för att föräldrar ska kunna ägna sig åt syskon eller kunna resa bort. Tillgång till avlösning kan vara en förutsättning för att föräldrar ska kunna delta i kortare utbildning eller medverka i behandling, utan att barnet följer med.

Anhöriga som vårdar vuxna personer med funktionsnedsättning i gemensam bostad behöver vila eller genomföra egna aktiviteter.

Avlösarservicens uppgift är omvårdnad av den funktionsnedsatta vilket innefattar all individuellt anpassad hjälp i den dagliga livsföringen som ska tillgodose den enskildes psykiska, fysiska och sociala behov. Insatsen skall vara av personlig karaktär genom att anpassas efter den enskildes behov och önskemål.

Kriterier för att bevilja avlösarservice i hemmet

Behov av avlösarservice i hemmet föreligger när den enskilde normalt får sitt behov av omvårdnad och tillsyn tillgodosett av föräldrar/anhöriga i sitt eget hem och dessa behöver avlösning i omvårdnads- och tillsynsarbetet:

- för att få avkoppling
- för att kunna utträta sysslor utanför hemmet
- för att kunna resa bort
- för att kunna delta i egna aktiviteter som brukaren inte deltar i
- för att kunna ägna tid åt syskon till ett barn med funktionshinder

Vid prövning avseende mindre barn skall särskilt beaktas om behov av avlösarservice i hemmet föreligger med hänsyn till vad som normalt får anses falla inom ramen för det föräldrabalkens föräldraansvar. Jämförelse får göras med vad som är normalt för barn i samma ålder.

Avlösarservice skall ges av en person som normalt inte står för omvårdnad och tillsyn av personen.

5.4.2 Avgränsningar

Det skall särskilt beaktas om behovet kan anses vara tillgodosett genom insatser som t.ex.

- beviljad assistansersättning
- beviljad korttidsvistelse
- insatser som möjliggörs genom beviljat omvårdnadsbidrag och/eller merkostnadsersättning.

- insatser som möjliggörs genom beviljad merkostnadsersättning

Insatsen kan inte beviljas för att:

- Insatsen skall tillgodose behov av barnomsorg.
- Anhörig blir avlöst för att kunna förvärvsarbeta.

5.4.3 Beslut om avlösarservice i hemmet

Alla beslut ska alltid fattas utifrån en individuell bedömning men utgångspunkten är att avlösarservice i hemmet beviljas:

- vid enstaka tillfällen
- som regelbunden avlösning i hemmet i normalfallet upptill 20 timmar per månad om inga andra insatser finns
- vid akuta situationer i den omfattning behov föreligger
- alla tider på dygnet

5.5 Korttidsvistelse

9 § 6 korttidsvistelse utanför det egna hemmet. Insatsen ska göra det möjligt för anhöriga att få avlösning i omvårdnadsarbetet. Korttidsvistelsen kan tillbringas på olika platser så som exempelvis korttidshem men även i en annan familj som fungerar som en stödfamilj. Korttidsvistelsen bör ordnas på ett sådant sätt att den enskilde kan fortsätta sina vanliga dagliga aktiviteter, t.ex. i förskola, skola eller daglig verksamhet.

Korttidsvistelse utanför det egna hemmet ska tillgodose:

- anhörigas behov av avlösning för att få avkoppling
- personens behov av miljöombyte och rekreation
- behovet av stöd för att bryta ett ensidigt beroendeförhållande mellan barn och föräldrar och därmed gagna den enskildes personliga utveckling

5.5.1 Syfte

Korttidsvistelse skall erbjuda enskilda personer miljöombyte, rekreation och/eller personlig utveckling. Anhöriga eller familjehemsföräldrar ska få avlösning i omvårdnadsarbetet och ges utrymme till avkoppling.

Insatsen kan ses som ett led i ökad självständighet för ungdomar/vuxna som bor i föräldrahemmet och därigenom bryta beroendeförhållanden mellan barn och föräldrar. Korttidsvistelse kan därmed även bli ett led i enskildas personliga utveckling.

5.5.2 Kriterier för att beviljas korttidsvistelse

Behov av korttidsvistelse utanför det egna hemmet föreligger om:

- den enskilde får sitt behov av omvårdnad och tillsyn tillgodosett av föräldrar/anhöriga i sitt eget hem.
- de anhöriga behöver kortare eller längre period av avlösning i omvårdnads- och tillsynsarbetet för att få utrymme för avkoppling.
- den enskilde har ett behov av miljöombyte och rekreation eller behöver minska beroendeförhållandet mellan barn och föräldrar

Vid prövning avseende barn skall särskilt beaktas om behov av korttidsvistelse utanför det egna hemmet föreligger med hänsyn till att behov av miljöombyte och rekreation utanför familjen får anses ringa för små barn och ökar successivt med stigande ålder. Jämförelse får göras med vad som är normalt för barn i samma ålder.

Vid prövning av ansökan om korttidsvistelse skall särskilt beaktas om behovet kan anses vara tillgodosett genom andra insatser t.ex.

- beviljad personlig assistans
- ledsagarservice
- avlösarservice

Korttidsvistelse utanför det gemensamma hemmet ska vara ett alternativ/komplement till avlösarservice. I valet mellan de bägge insatserna skall den enskildes och anhörigas önskemål tillmätas största betydelse.

Den enskildes eller en enskild familjs önskemål och behov bör så långt möjligt vara avgörande vid val av utformningen av korttidsvistelsen.

Korttidsvistelse kan ske i olika former där de vanligaste är korttidshem, stödfamilj och läger. Behoven ska så långt möjligt tillgodoses inom kommunens egna verksamheter.

5.5.3 Avgränsningar

Behovet är tillgodosett om den enskilde

- bor i bostad med särskild service.
- har sitt behov av miljöombyte och rekreation faktiskt tillgodosett på annat sätt, t ex genom insatser i form av personlig assistans, ledsagarservice, avlösarservice eller på egen hand.

Vid val av former för insatsen skall särskilt beaktas den unges behov av frigörelse och personlig utveckling.

Korttidsvistelse beviljas inte för vuxna personer över 18 år som är beviljade personlig assistans enligt 9. 2 LSS eller enligt Socialförsäkringsbalken (RegR 3191-04). För barn och ungdomar med assistans gäller en restriktiv individuell bedömning.

Ju längre tid behov föreligger desto mer angeläget blir det att pröva annan insats. En absolut gräns för att överväga annan insats är när behovet överstiger 15 dygn per månad. Barnets bästa skall i dessa fall särskilt beaktas.

I de fall när föräldrar har delad vårdnad skall behovet av korttidsvistelse utgå från barnens behov medan föräldrarnas behov av avlastning skall stämmas av mot den tid de faktiskt ansvarar för barnet.

5.5.4 Beslut om korttidsvistelse

- Korttidsvistelse beviljas i antal dygn per kalendermånad eller år, lägerverksamhet i dygn per år.
- Omfattningen av korttidsvistelsen grundar sig på en individuell bedömning av behovet. I normalfallet är omfattningen två dygn per månad samt tio extra dygn under året, varav **sju fem** av dessa dygn bör vara sammanhängande.
- För personer med mycket omfattande behov ges insatsen i maximalt 15 dygn per kalendermånad
- Korttidsvistelse kan i avvaktan på bostad med särskild service i undantagsfall beviljas för längre period än 15 dygn/månad
- Beviljas vid akuta situationer i den omfattning behov föreligger
- Kan beviljas i form av korttidshem, stödfamilj eller lägervistelse
- Innefattar vid behov kommunala hälso- och sjukvårdsinsatser
- Extern lägerverksamhet, exempelvis Ågrenska kan beviljas 1 ggn/år upptill 4 tillfällen vid sällsynta funktionsnedsättningar, då specialläger anordnas för den specifika diagnosen, för att få stöd i identitets- och frigörelseprocess.

5.5.5 Omkostnader

Resor från och till korttidsvistelse ingår inte i insatsen korttidsvistelse. Se dom från Kammarrätten i Göteborg, mål nr 5310-1994. Resor till och från korttidsvistelse anordnas och bekostas av föräldrarna eller den funktionshindrade.

Undantag kan göras för resor mellan fritidshem och korttidshem under skollov.

Egenavgift tas ut för kost enligt av kommunfullmäktige fastställd taxa.

5.6 Korttidstillsyn för skolungdom över 12 år

9 § 7 Korttidstillsyn för skolungdom över 12 år utanför det egna hemmet i anslutning till skoldagen samt under lov, Barn med funktionshinder har samma rätt som andra barn till skolbarnsomsorg enligt skollagen till och med 12 års ålder. Därefter kan korttidstillsyn ges för barn och unga som inte klarar sig själva före och efter skoldagen, under studiedagar och under skollov. Insatsen kan ges under den unges återstående skolgång dvs. till och med särgymnasiet. I insatsen ingår omvårdnad.

Korttidstillsyn för skolungdom över 12 år är en insats som skall tillgodose:

- behovet av tillsyn för skolungdom som är över 12 år när föräldrar/vårdnadshavare förvärvsarbetar.
- behovet av en trygg situation för skolungdom som är över 12 år när föräldrar/ vårdnadshavare förvärvsarbetar.
- behovet av meningsfull sysselsättning och kamratkontakter för funktionshindrade skolungdomar som är över 12 år.

5.6.1 Syfte

Många ungdomar med omfattande funktionshinder som har förvärvsarbetande föräldrar kan av olika skäl inte klara sig själva före eller efter skoldagen eller under skollov och ferier. Det är därför nödvändigt att ungdomen under sådan tid kan tillförsäkras både en trygg situation och en meningsfull sysselsättning.

Behovet av tillsyn och verksamhet kan vara mycket varierande. Det innebär att tillsynen måste kunna utformas flexibelt med utrymme för individuella lösningar. För vissa kan kommunens reguljära fritidsverksamheter med personligt stöd vara det bästa alternativet.

I vissa situationer kan det vara lämpligt att anordna särskilda grupper för att tillgodose önskemål som kan finnas bland funktionsnedsatta ungdomar om att träffa andra ungdomar i en likartad situation.

5.6.2 Kriterier för att bevilja korttidstillsyn

Behov av korttidstillsyn för skolungdom föreligger om den enskilde:

- är över 12 år, dock längst fram till sommarlovet det år ungdomen slutat gymnasiet
- behöver tillsyn på dagarna före/efter skoltid samt under lovdagar
- behöver meningsfulla aktiviteter på sin fritid

- behöver träffa jämnåriga att umgås med på fritiden

Behöver stöd för meningsfulla aktiviteter och möjlighet att träffa jämnåriga. Detta gäller även om tillsynen faktiskt är tillgodosedd genom förälder/vårdnadshavare.

5.6.3 Överflyttning från fritidshem till korttidstillsyn

Ett barn med funktionshinder börjar vid korttidstillsynsverksamheten i samband med höstterminens början det år barnet fyller 13 år. Vanligtvis med 2 veckors inskolning innan skolstart. Inskolning kan även ske efter vårterminens slut om särskilda skäl föreligger.

5.6.4 Omkostnader

Egenavgift tas ut för faktiska kostnader för mat enligt av kommunfullmäktige fastställd taxa.

5.6.5 Avgränsningar

Behovet är tillgodosett om den enskilde:

- har behovet av tillsyn och meningsfull fritidsaktivitet faktiskt tillgodosett på annat sätt t.ex. genom stöd från anhöriga eller genom deltagande i annan fritidsverksamhet.

Vid beslut om korttidstillsyn utanför det egna hemmet

- Korttidstillsyn beviljas i regel under samma tider som för ordinarie skolbarnsomsorg. Korttidstillsyn kan även beviljas på annan tid än de angivna öppettiderna om behov föreligger.
- Korttidstillsyn kan beviljas under hela den tid elever går i grundskolan och gymnasieskolan.

5.7 Familjehem eller bostad med särskild service för barn och ungdom

9 § 8 boende i familjehem eller bostad med särskild service för barn eller ungdomar som behöver bo utanför föräldrahemmet. Insatsen ska i förhållande till barnets hem vara en kompletterande varaktig uppväxtmiljö. Gränsen mellan de olika boendeformerna bör vara mjuk, och utgångspunkten bör vara att med föräldrahemmet som bas hitta den bästa lösningen för barnet eller den unge. Skälet till att barnet eller den unge behöver en bostad med särskild service kan vara att funktionshindret är sådant att det krävs undervisning eller medicinsk eller annan vård som inte finns tillgänglig i hemkommunen.

Boende i familjehem eller bostad med särskild service för barn eller ungdom är en insats som skall tillgodose behovet av:

- boende för barn och ungdomar med komplexa funktionshinder och omfattande behov av omvårdnad, som trots olika stödinsatser inte, helt eller delvis, kan bo kvar i föräldrahemmet på grund av funktionsnedsättning
- kompletterande boende för barn i alla åldrar upp till dess att deras skolgång inom det allmänna skolväsendet för barn och ungdom upphör
- att barnet eller den unge, utanför föräldrahemmet, ges möjlighet att etablera en djup och stadigvarande kontakt med några få vuxna personer och i en trygg och konstant omgivning.

5.7.1 Syfte

Den grupp barn och ungdomar som omfattas av lagen, kan trots olika stödåtgärder inte bo hos sina föräldrar på grund av stora och omfattande behov med exempelvis utåtagerande beteende som ger fara för både eget och andra familjemedlemmars liv. För dem är bostad i en annan familj eller bostad med särskild service för barn och ungdomar ett alternativ. Behovet kan även uppkomma på grund av skolgång på annan ort.

Boende i bostad med särskild service för barn och ungdomar är aldrig en ersättning för föräldraskapet utan ett komplement. Vid misstankar om brister i föräldrars förmåga ligger alltid utredningsansvaret hos Individ- och familjeomsorgen.

Familjehem och bostad med särskild service för barn och ungdom är frivilliga boendeformer och skall i förhållande till barnets hem erbjuda en kompletterande varaktig uppväxtmiljö. Gränsen mellan olika boendeformer bör vara mjuk med utgångspunkten att med föräldrahemmet som bas hitta den bästa lösningen för barnet/ungdomen.

Rättigheten avser barn och ungdomar t o m det år barnet fyller 18 eller fram till dess att gymnasial skolgången upphör. Ett övervägande bör göras för unga vuxna som fyllt 18 år om det istället är lämpligt med bostad med särskild service för vuxna.

I insatsen familjehem eller bostad med särskild service för barn och ungdom ingår omvårdnad vilket innefattar all individuellt anpassad hjälp i den dagliga livsföringen som ska tillgodose den enskildes psykiska, fysiska och sociala behov. Inom ramen för bostad med särskild service till bostad med särskild service till barn och ungdom ingår även möjlighet till fritidsverksamhet och kulturella aktiviteter samt vid behov ledsagning i samband med detta.

5.7.2 Kriterier för att bevilja bostad med särskild service för barn och ungdom

Behov av annat boende föreligger om barnet eller den unge:

- behöver vistas i annat boende för att få tillgång till specialiserad verksamhet för undervisning, medicinsk eller annan vård
- om barnet eller den unge, trots olika andra stödinsatser, regelbundet och till övervägande del behöver vistas i annat boende

Barn och ungdomar i behov av bostad med särskild service kan vara i alla åldrar fram till dess att deras gymnasiala skolgång inom det allmänna skolväsendet för barn/ungdom upphör. Ingen nedre åldersgräns gäller för boende med särskild service. Barn och ungdomar som är i behov av detta boende har ett omfattande stöd/omvårdnadsbehov och servicebehov. Yngre barn ska i första hand placeras i familjehem. Med yngre barn avses i första hand barn under 15 år.

Vid bedömning kring barn eller ungdom som har behov av annan boendeform skall särskilt beaktas:

- om behovet kan tillgodoses i föräldrahemmet
- föräldrarnas val av kompletterande boendeform
- att boendeformen skapar goda förutsättningar för barnets eller den unges känslomässiga och sociala utveckling
- att boendeformen kan tillgodose barnets eller den unges behov av omvårdnad

5.7.3 Avgränsningar

Behovet skall anses tillgodosett om

- barnet eller ungdomen, med kompletterande stödinsatser, klarar att till övervägande del bo kvar i föräldrahemmet.

5.7.4 Beslut om annat boende för barn och ungdom:

- beviljas i form av placering i familjehem
- beviljas i form av bostad med särskild service för barn och ungdom
- klaggör att rätten till insats föreligger längst till den tidpunkt då ungdomen avslutat sina gymnasiestudier och uppnått vuxen ålder

5.7.5 Omkostnader

Föräldrar är skyldiga att i skälig utsträckning bidra till kommunens kostnader när ett barn under 18 år får vård utom det egna boendet, enligt LSS 20 §. Beräkningen ska göras på var och en av föräldrarna, även om de är sammanboende. Kommunen har rätt att ta ut en egenavgift av föräldrar till ett barn som är placerat på institution eller i familjehem med maximalt motsvarigheten till ett underhållsstöd per månad.

Lever föräldrarna åtskilda kan kommunen ta ut maximalt ett motsvarande underhållsstöd per månad och förälder. Egenavgift kan tas ut till och med dagen innan barnet fyller 18 år (Se Kammarrätten i Göteborg dom 2007-09-04, mål. nr 6009-06). Information om föräldrars ansvar för kostnader framgår av cirkulär från Sveriges kommuner och landsting.

Vårdnadshavare avgör om barnbidraget skall utbetalas till dem eller till det särskilda boendet/ familjehemsföräldrarna. Barnbidraget är avsett att användas för barnet. I avtalet skall framgå vem som ansvarar för barnbidraget.

Utredning av familjehem, fastställan av ersättning till familjehem ska ske av handläggare vid individ- och familjeomsorgen. Utdrag ur misstanke/brottsregister ska alltid göras.

5.8 Bostad med särskild service för vuxna eller annan särskild anpassad bostad för vuxna.

9 § 9 bostad med särskild service för vuxna eller annan särskilt anpassad bostad för vuxna. Insatsen ge den enskilde sådant stöd, service och omvårdnad att han/hon får sina behov tillgodosedda på ett sådant sätt att det ger honom/henne goda levnadsvillkor.

Insatsen bostad med särskild service för vuxna eller annan särskilt anpassad bostad för vuxna skall tillgodose behovet av ett:

- Eget och så långt möjligt självständigt boende för personer med omfattande funktionshinder
- Lämpligt och individuellt anpassat boende med avseende på behovet av service och omvårdnad

5.8.1 Syfte

Insatsen innebär möjligheter för vuxna att lämna föräldrahemmet och skapa sig ett eget hem. Boendet ska möjliggöra livskvalitet, goda utvecklingsmöjligheter och ett självständigt liv. Den enskildes behov av stöd och service ligger till grund för val av bostadsform.

Vuxna personer som omfattas av LSS kan ha rätt till bostad med särskild service. Personer kan också ha rätt till en av kommunen anvisad särskilt anpassad bostad.

Omsorg och omvårdnad ingår i insatsen bostad med särskild service för vuxna. I omsorgen ingår att stödja och hjälpa personer med funktionsnedsättning med dagliga personliga behov som de kan ha svårigheter att klara.

Inom ramen för boendet skall den enskilde ges stöd så att egna intressen och önskemål tas till vara. Den enskilde ska få möjlighet att utveckla ett varierat socialt nätverk och ta del av, eller själv utöva kultur- och fritidsaktiviteter som erbjuds både inom den kommunala organisationen och i samhället för övrigt. Utföraren skall bistå den enskilde med planering för deltagande i kultur- och fritidsaktiviteter.

En enskilde ska få stöd i boendet utifrån ett

- Socialt, perspektiv
- Pedagogiskt perspektiv
- Psykosocialt perspektiv

5.8.2 Servicebostad

Med servicebostad avses bostäder som har tillgång till gemensam service, larm och boendestöd av fast anställd personal. Lägenheterna skall vara anpassade efter den enskildes behov och oftast finnas i samma- eller kringliggande hus.

Serviceboende kan för vissa personer med funktionsnedsättning vara en lämplig mellanform av bostad mellan ett helt självständigt boende i en egen lägenhet och en lägenhet i gruppboende.

En person med funktionsnedsättning som har stora svårigheter i sin livsföring kan dock behöva ett mer omfattande och kvalificerat personligt stöd än vad som finns att tillgå i en servicebostad.

Den som önskar bo i en servicebostad skall i möjligaste mån få sitt önskemål beaktat och tillförsäkras personligt stöd i en omfattning som gör sådant boende möjligt. Hälso- och sjukvård ingår i insatsen servicebostad.

5.8.3 Gruppboende

Gruppboende skall vara ett bostadsalternativ för personer som har ett så omfattande behov av tillsyn och omvårdnad att mer eller mindre kontinuerlig närvaro av personal är nödvändig. Det handlar om ett litet antal bostäder med gemensamma utrymmen och där service och omvårdnad kan ges alla tider på dygnet. Hälso- och sjukvård ingår i insatsen gruppboende.

5.8.4 Särskilt anpassad bostad

Syftet är att underlätta för personer som på grund av sin funktionsnedsättning inte fullt ut klarar egen bostad. Bostaden ska vara anvisad av kommunen och ha en viss grundanpassning. I insatsen ingår inte personalstöd. Det ska i första hand prövas om anpassningar i befintlig bostad kan tillgodose behovet av en anpassad bostad. Anpassningar i befintlig bostad kan inte beviljas som särskilt anpassad bostad.

5.8.5 Kriterier

Behov av bostad med särskild service för vuxna föreligger:

- Om personen har så omfattande behov av omvårdnad och service att detta inte kan tillgodoses i ett ordinarie boende
- Behov av annan särskilt anpassad bostad för vuxna föreligger

- Om personen på grund av funktionshinder har behov av en bostad med fysisk grundanpassning

Vid bedömning av den enskildes behov av bostad med särskild service för vuxna skall särskilt beaktas:

- Om behovet av tillsyn och omvårdnad genom tilläggsinsatser kan tillgodoses i ett ordinärt boende
- Möjlighet till bostadsanpassning

5.8.6 Beslut

- Beviljas i form av bostad med särskild service utan att vara specificerat. Efter 6 månader eller utifrån behov inom ett år efter beslut är verkställt, görs uppföljning och om det då visar sig att behovet kan/bör tillgodoses på annat sätt omprövas beslutet och kan specificeras om det krävs för brukarens möjlighet att överklaga nytt beslut.
- Vid omprövning av beslut finns möjlighet att specificera boendeform om bedömning görs att personen har sådana behov att en annan boendeform är möjlig.
- I beslutet bör framgå att rätten till bostad med särskild service gäller så länge som behovet finns.

5.8.7 Omkostnader Avgifter

Hyra och omkostnader betalas av den enskilde. På gruppboendestäder med gemensam kosthållning betalas egenavgift för mat. Den enskilde betalar ingen omvårdnadsavgift.

Personer som inte fyllt 19 år har inte möjlighet att bli beviljade aktivitetsersättning hos försäkringskassan. Har dessa personer inte ekonomiska möjligheter att betala hyra, mat och andra omkostnader, kan en ansökan göras om försörjningsstöd för hyra och uppehälle vid individ- och familjeomsorgsavdelningen. Försörjningsstöd beviljas utifrån gällande riktlinjer och praxis.

5.9 Daglig verksamhet

9 § 10 daglig verksamhet för personer i yrkesverksam ålder som saknar förvärsarbete samt som inte utbildar sig ska tillförsäkras meningsfulla dagliga aktiviteter. Ett övergripande mål bör vara att på kortare eller längre sikt utveckla den enskildes möjligheter till arbete.

5.9.1 Syfte

Insatsen daglig verksamhet har som syfte att skapa meningsfull sysselsättning som ska bidra till personlig utveckling, stimulans, gemenskap samt främja delaktighet i samhället. Verksamheten ska vara av habiliterande karaktär och ge miljöombyte, social gemenskap, självkänsla och självförtroende.

Daglig verksamhet skall inte uppfattas som en anställningsform. Det är inte fråga om ett avlönat arbete och syftet är inte heller att producera varor eller tjänster. Detta hindrar inte att det övergripande målet bör vara att om möjligt utveckla den enskildes förutsättning till arbete.

Deltagaren ska genom inflytande och medbestämmande ges möjlighet att påverka och utforma innehållet som ska anpassas efter var och ens behov, förutsättningar och intressen.

Daglig verksamhet omfattar personer i yrkesverksam ålder. Detta innebär att den enskilde har rätt att vara kvar i daglig verksamhet i enlighet med allmänna pensionsregler.

5.9.2 Kritiker

Insatsen daglig verksamhet avser enbart personer som tillhör personkrets 1 och 2.

5.9.3 Avgränsningar

Behov av daglig verksamhet föreligger inte när den enskilde:

- Förvärvsarbetar
- Deltar i utbildning
- Har pågående insatser från Kommunen, Arbetsförmedlingen och/eller Försäkringskassan som t ex berör arbetslivsintroduktion och lönebidrags-anställning

Behovet är tillgodosett om den enskilde:

- Behov av sysselsättning i vardagen är tillgodosett på annat sätt

5.9.4 Beslut daglig verksamhet

Alla beslut ska alltid fattas utifrån en individuell bedömning men utgångspunkten är att daglig verksamhet avser:

- högst 5 dagar hel eller halvdag i veckan för personer i yrkesverksam ålder
- i normalfallet sysselsättning heldag: Mer än fem timmars närvaro
- halvdag: Under fem timmars närvaro

5.9.3 Ersättning

Habiliteringsersättning utgår till personer oavsett målgrupp som deltar i daglig verksamhet i enlighet med LSS-lagstiftning. Syftet är att aktivt stimulera den enskilde att delta i verksamheten. Ersättningen utbetalas av leverantören. Ersättningen utbetalas inte vid semester och sjukdom. Habiliteringsersättningen är inte skattepliktig.

Heldag: Mer än fem timmars närvaro Halvdag: Under fem timmars närvaro.

5.9.4 Omkostnader

För resor till och från daglig verksamhet som anordnas av Gislaveds kommun debiteras en kostnad som fastställs av Länstrafiken i Region Jönköpings län motsvarande kollektivtrafikens periodkort om den enskilde beviljats arbetsresor.

6 Köpt plats

Gislaveds kommun har upphandlat insatser enligt LSS. Uppdragets huvudsakliga innehåll innefattar att utföraren åtar sig att utifrån beslut om insatser ombesörja verkställighet enligt separat avtal åt personer som erhåller stöd enligt LSS.

Kommunen är huvudman för de tjänster som omfattas av denna upphandling och det är LSS-handläggare på enheten för bistånd-Funktionshinder som ansvarar för val av placering (kommunal eller upphandlad plats), samt uppföljning och eventuell omprövning vid dessa placeringar.

Förutom personlig assistans där brukaren har rätt att göra ett kundval av utförare, ska kommunens verksamheter alternativt upphandlade platser alltid användas när beslutade insatser utförs. Har inte kommunens verksamhet/upphandlad plats, beroende av funktionsnedsättningens komplexitet, möjlighet att utföra den beviljade insatsen, kan en extern insats köpas in. Insatsen kan köpas in av en privat verksamhet eller från en annan kommun eller ett landsting. LSS-handläggare på enheten för bistånd - Funktionshinder ansvarar för utredning samt ger förslag till placering i samråd med enhetschef för Enheten bistånd - Funktionshinder. Beslut om placeringen fattas utifrån delegationsordningen.

Gällande elevhem på naturbruksgymnasium eller då ansvarig skolmyndighet anvisar skola på annan ort vid särskilda behov, är i vissa fall socialnämnden skyldig att köpa elevhemsplats, då skolans verksamhet kräver att eleven bor på skolan.

Då platser köps skall kvalitets- och kostnadsaspekten alltid beaktas. Kostnaden skall vara i nivå med vad en plats i kommunens egen verksamhet kostar. Kvaliteten skall alltid vara likvärdig eller bättre.

7 Uppföljning och omprövning av beslutad insats

7.1 Syfte

Att kvalitetssäkra insatsen och att den stämmer överens med behovet. Se personens behov ur ett helhetsperspektiv.

7.2 Uppföljning av beslutad insats

Alla beslut om insats enligt LSS skall följas upp minst en gång om året. Nya beslut bör följas upp en första gång efter en till sex månader. Vid en uppföljning tas en kontakt med brukaren och/eller brukarens företrädare för att efterhöra hur den beviljade insatsen fungerar. En kontakt tas också med den verksamhet som utför insatsen för att stämma av hur insatsen fungerar och gå igenom genomförandeplanen. En gemensam träff utförare, brukare/ställföreträdare och handläggare är att föredra vid uppföljning om den enskilde samtycker till det vid minst var annat uppföljningstillfälle.

7.3 Omprövning av beslutad insats

Vid varje uppföljning av pågående beslut görs individuell bedömning ifall omprövning ska inledas. Vid förändrade förhållanden behöver behovet av insatsen omprövas och ny utredning inledas.

Vid ansökan om ny insats ska alltid alla tidigare beslut följas upp och vid behov omprövas. Om brukaren tackar nej till erbjuden insats kan man i vissa fall behöva göra en ny behovsprövning.

7.4 Tidsbegränsning

- Alla beslut om insatser ska tidsbegränsas utifrån individuell bedömning till mellan 1-3 år
- Beslut för barn och ungdomar bör tidsbegränsas till som högst två år

8 Anmälningsskyldighet

8.1 Anmälan om missförhållanden

Gällande anmälan om missförhållanden, se socialnämndens regelverk för detta.

8.2 Barn som behöver socialnämndens skydd

Av 14 kap. 1 § socialtjänstlagen framgår att all personal som arbetar inom kommunens socialtjänst och kommunal hälso- och sjukvård, däribland verksamheter för barn och ungdomar under 18 år med funktionshinder, har en skyldighet att lämna information till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa.

Skyldigheten gäller även familjehem, stödfamiljer och kontaktpersoner som har ett uppdrag från socialnämnden. Skyldigheten gäller också i enskilda verksamheter där kommunen köper insatser enligt LSS.

I samband med att information lämnas till individ- och familjeomsorgen, skall samma information lämnas till LSS-handläggare.

8.3 Behov av företrädare

Med stöd av 15 § punkten 6 LSS är det kommunens uppgift att anmäla till överförmyndaren, dels när en person som har en insats enligt LSS kan antas behöva förmyndare, förvaltare eller god man, dels när ett förmyndarskap, förvaltarskap eller godmanskap bör kunna upphöra.

Under en pågående handlägningsprocess är det LSS-handläggaren som gör anmälan till överförmyndaren.

Framkommer behovet efter att insatsen verkställts är det ansvarig verkställande enhetschef som gör anmälan till överförmyndaren.

9 Lagstiftningen SoL – (Socialtjänstlagen, (2001:453))

4 kap. 1 § Den som inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt har rätt till bistånd av socialnämnden för sin försörjning och för sin livsföring i övrigt. Den enskilde ska genom biståndet tillförsäkras en skälig levnadsnivå. Biståndet ska utformas så att det stärker hans eller hennes möjligheter att leva ett självständigt liv.

I (SoL 2001:453) portalparagraf anges vilket mål lagstiftarna anser att beslut enligt denna lag ska eftersträva. Där framgår att personers ekonomiska och sociala trygghet skall främjas, jämlikhet i levnadsvillkor samt aktivt deltagande i samhällslivet.

- Alla insatser som ges med stöd av Socialtjänstlagen ska bygga på den enskildes självbestämmande och integritet
- Den som inte själv kan tillgodose sina behov eller få dem tillgodosedda på annat sätt har rätt till bistånd för sin försörjning eller för sin livsföring i övrigt

Socialtjänstlagen är en ramlag som till stora delar är utformad som en rättighetslagstiftning för den enskilde. Den som uppfyller vissa kriterier har rätt till bistånd. Av denna rättighet för den enskilde följer en skyldighet för kommunen att leva upp till lagens krav. Kommunens skyldigheter frångår dock inte den enskilde hans eller hennes eget ansvar att klara sin försörjning och livsföring i övrigt. Begreppet livsföring i övrigt sammanfattar en lång rad olika behov av hjälp och stöd, service, behandling, vård och omsorg. Behoven ska tillgodoses med lämpliga insatser utifrån den enskildes situation. Innehållet i insatserna eller typer av insatser är därför inte preciserade i lagen.

Alla ansökningar om bistånd (för att nå upp till skälig levnadsnivå) ska prövas enligt socialtjänstlagen 4 kap.1 §. Beslut om bistånd enligt Socialtjänstlagen 4 kap. 1 § kan enligt socialtjänstlagen 16 kap. 3 § överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Vid alla ansökningar ska det utredas om behovet kan eller ska tillgodoses på annat sätt.

Enligt 3 kap. 3 § socialtjänstlagen skall insatserna vara av god kvalitet, vilket förutsätter:

- Att alla ska bemötas med individuellt anpassade insatser efter sina behov och förutsättningar, oavsett kön etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionshinder, sexuell läggning, könsöverskridande identitet eller uttryck och ålder.

Människor med funktionshinder

5 kap. 7 § Socialnämnden skall verka för att människor som av fysiska, psykiska eller andra skäl möter betydande svårigheter i sin livsföring får möjlighet att delta i samhällets gemenskap och att leva som andra.

Socialnämnden ska medverka till att den enskilde får en meningsfull sysselsättning och får bo på ett sätt som är anpassat efter hans eller hennes behov av särskilt stöd.

Kommunen ska inrätta bostäder med särskild service för dem som till följd av sådana svårigheter som avses i första stycket behöver ett sådant boende.

5 kap. 8 § Socialnämnden skall göra sig väl förtrogen med levnadsförhållandena i kommunen för människor med fysiska och psykiska funktionshinder samt i sin uppsökande verksamhet upplysa om socialtjänstens verksamhet på dessa områden.

Kommunen skall planera sina insatser för människor med fysiska och psykiska funktionshinder. I planeringen skall kommunen samverka med landstinget samt andra samhällsorgan och organisationer.

8 a § Kommunen ska ingå en överenskommelse med regionen om ett samarbete i fråga om personer med psykisk funktionsnedsättning. Om det är möjligt bör organisationen som företräder dessa personer eller deras närstående ges möjlighet att lämna synpunkter på innehållet i överenskommelsen. Lag(2009:981)

9.1 Biståndsbegreppet

Rätten till bistånd innebär både en lagstadgad rättighet för den enskilde att ansöka om biståndsinsatser och att få rättsligt prövat om kommunen handlat rätt eller fel om t.ex. en biståndsansökan har avslagits men den enskilde själv tycker sig ha behov av de sökta insatserna. Kommunen har en lagstadgad skyldighet att ge dem som behöver det stöd och hjälp i hemmet och annan lättåtkomlig service.

I lagen anges inte i detalj vilka stöd- eller serviceinsatser kommunen ska tillhandahålla eller hur insatserna ska organiseras. Lagen öppnar därför ett utrymme för kommunerna att själva avgöra vilka biståndsinsatser som ges och ett utrymme för diskussion med den enskilde kring vilka insatser som kan vara de lämpliga i varje enskilt fall. Biståndshandläggare ska därför lyssna på den enskilde för att kunna sätta samman de insatser som bäst svarar mot dennes specifika behov och önskemål. Insatserna ska utformas så att de stärker den enskildes möjlighet att leva ett självständigt liv. Rätten till bistånd får därför inte utgå från en statisk syn på den enskildes förmåga och situation utan ska vara framåtblickande.

9.2 Skälig levnadsnivå

Det bistånd som beviljas enligt socialtjänstlagen ska tillförsäkra den enskilde personen en skälig levnadsnivå. Skälig levnadsnivå ger uttryck för vissa minimikrav vad gäller kvaliteten på den beviljade insatsen, det ger dock inte den enskilde någon obegränsad frihet att välja tjänster oberoende av kostnad. Vad som är skälig levnadsnivå måste bestämmas utifrån de särskilda omständigheterna i varje enskilt fall, det vill säga den enskildes individuella behov. Vad som kan anses innefattas i begreppet skälig levnadsnivå definieras även fortlöpande i prejudicerande domar.

Begreppet livsföring i övrigt sammanfattar en lång rad olika behov av hjälp och stöd, service, behandling, vård och omsorg. Behoven ska tillgodoses med lämpliga insatser utifrån den enskildes situation. Innehållet i insatserna eller typer av insatser är därför inte preciserade i lagen. Det handlar i bred mening om vad den enskilde ska behöva för att få vardagen att fungera men också om upplevelsen av trygghet, det bemötande man får eller möjligheterna att få vara med och påverka sin tillvaro.

En utgångspunkt för bedömningen av vad som är skäligt ska alltid vara den enskildes rätt till ett värdigt och så långt som möjligt självständigt liv, trots det underläge som inträder då den enskilde blir i behov av stöd i sin vardag. En nyckel till vilka insatser som kan komma i fråga är inte bara fysiska eller psykiska behov utan också den enskildes vardag innan behovet uppstått. Att behov av stöd uppstår ska inte få hindra att den enskilde också får stöd att fortsätta leva som tidigare i de delar av vardagen där funktionerna är intakta nog för att tillåta det.

Biståndet ska därmed så långt möjligt se till:

- Att den enskilde ges förutsättningar att behålla sina vanor och fortsätta utveckla sina intressen även om det fysiska eller psykiska tillståndet kräver en del praktiska insatser för att klara det.
- Att den enskilde ges förutsättningar och får hjälp att även fortsatt vara aktiv. Upprätthålla sociala kontakter, träffa andra människor, få tillgodose kulturella och andliga behov, uppleva nöjen, kunna följa och diskutera samhällsutvecklingen m.m.
- Att den enskilde kan komma ut, får tillgång till naturupplevelser och får möjlighet att uppleva årstidsväxlingar.

Alla ansökningar om bistånd ska prövas enligt Socialtjänstlagen 4 kap.1 §.

10 Insatser

10.1 Boendestöd

Boendestöd är en biståndsbedömd insats som främst ges till personer i yrkesverksam ålder.

Insatsen avser att stötta i vardagslivets aktiviteter som personen fysiskt kan utföra, men har svårt att planera och organisera på grund av sin funktionsnedsättning.

Boendestödet ska stödja den enskilde till att fungera på ett för honom/henne mer tillfredställande sätt och utformas med målsättning att öka den enskildes självständighet. Insatsen bygger på och förutsätter den enskildes aktiva medverkan i förändringsarbetet. Boendestöd kan exempelvis bestå av:

- motiverande stöd
- praktiskt stöd
- socialt stöd

- stärka individens egna förmågor
- skapa struktur
- bryta social isolering

Boendestöd innefattar inte professionell samtalsterapi eller behandling, utan dessa uppgifter utförs av annan huvudman, dvs hälso- och sjukvården. Stödande vardagssamtal kan dock ingå i insatsen.

För att få rätt till boendestöd ska personen kunna styrka sitt funktionshinder med ett utlåtande/intyg från läkare, psykolog eller arbetsterapeut, och påverkas i det dagliga livet på grund av något av följande:

- psykisk sjukdom som ger långvarig funktionsnedsättning
- intellektuell/begåvningsmässig funktionsnedsättning
- neuropsykiatrisk funktionsnedsättning

Boendestöd beviljas i normalfallet inte till personer över 65 år, dock görs alltid en individuell bedömning.

Beslut om boendestöd tidsbegränsas alltid och beviljas som längst ett år i taget.

Insatsen ersätter aldrig en god man eller förvaltare. Om den enskilde har behov av sådan stöttning skall alltid ett övervägande om god man/förvaltare göras (se riktlinjer kap 6).

10.2 Ledsagning

10.2.1 Behov

Den enskilde behöver stöd eller hjälp att dels klara förflyttning utomhus, dels ledsagning i samband med aktivitet. Det kan handla om besök hos vårdgivare eller vid annan social aktivitet. Behovet kan inte tillgodoses på annat sätt.

10.2.2 Normalfall

Ledsagning innebär att personal följer den enskilde till läkar- sjukhusbesök, tandläkare, fotvård, frisör, till träffpunkt etc. Vid behov av hjälp med personlig omvårdnad eller andra skäl som ligger utanför taxibolags, länstrafikens, färdtjänstens eller sjukreseanordnares ansvar kan ledsagning beviljas. Insatsen kan även beviljas avseende inköp som sker sällan (två tillfällen per år) och mer oregelbundet under året- t ex inköp av kläder. Ledsagning i samband med läkarbesök beviljas i skälig omfattning. I den mån den enskilde kan och vill ta stöd av anhörig/närstående eller frivilligorganisationer vid t.ex. läkarbesök anser nämnden detta vara det lämpligaste alternativet. Ansvaret för att den enskilde informeras på ett sådant sätt att denne kan ta till sig informationen som lämnas vid läkarbesöket åvilar regionen/landstinget och inte kommunen. Den enskilde ska ange i ansökan frekvensen av läkarbesöken för att nämnden ska kunna ta ställning till i vilken omfattning insatsen bör beviljas.

Medföljande till frisör, fotvård och liknande, i de fall tillgång till detta inte kan fås direkt i hemmet, beviljas i den omfattning behovet är sådant att den enskilde behöver aktiviteten för att uppnå skälig levnadsnivå.

Insatsen beviljas vid enstaka tillfällen eller för en tidsbegränsad period upp till ett år.

10.3 Kontaktperson

10. 3.2 Behov

En kontaktperson har som syfte att ge stöd för att hjälpa den enskilde i personliga angelägenheter av enklare karaktär och bryta den enskildes isolering genom samvaro. Insatsen är ett icke professionellt stöd som ges av en medmänniska lämplig för uppgiften.

Kontaktperson kan beviljas för att hjälpa den enskilde och hans eller hennes närmaste i personliga angelägenheter. Biståndet kontaktperson kan beviljas för personer som lever socialt isolerade och som behöver stöd för att bryta isolering för att få ökade möjligheter till sociala kontakter och för att ersätta anhöriga/närstående där dessa inte finns.

Målsättningen med biståndet är att den enskilde ska kunna etablera vanliga sociala relationer och leva ett självständigt liv och att stödet därigenom ska kunna trappas ned för att slutligen upphöra.

Detta kan t.ex. innebära att den enskilde:

- Saknar närstående/kontaktnät och inte själv har förmåga att ta kontakt med andra
- Har bristfälligt socialt nätverk
- Har behov av hjälp för att bryta isolering i hemmet
- Ska kunna delta i samhällets aktiviteter

10. 3.2 Normalfall

Insatsen beviljas i normalfallet två timmar en gång per vecka. Beslutet skall vara tidsbegränsat och följas upp regelbundet.

Ersättning till kontaktpersonen ska utgå enligt aktuellt cirkulär från SKR angående ersättningsnivåer.

Ersättningen till kontaktpersoner består av:

- Arvode
- Omkostnadsersättning

10. 3.3 Avgränsning

Insatsen beviljas inte om den enskilde har ett tillräckligt fungerande nätverk.
Beviljas i normalfallet inte om den enskilde bor i någon form av beviljad insats särskilt boende.